

NASTAVNI PLAN I PROGRAM

PREDMET: BOSANSKI JEZIK

RAZRED: SEDMI

(4 SATA SEDMIČNO, 144 SATA GODIŠNJE)

Cilj i zadaci:

Cilj nastave maternjega jezika jeste dalji razvoj lingvističkih i komunikativnih kompetencija proširivanjem znanja iz oblasti jezika, književnosti i kulture, kao i podsticaj na individualnu afirmaciju i razvijanje ličnih i socijalnih sposobnosti.

Zadaci nastave bosanskoga jezika:

- razvijanje ljubavi prema maternjem jeziku i potreba da se on njeguje i čuva;
- razvijanje sposobnosti komunikacije;
- sticanje pozitivnog mišljenja o ulozi i značaju bosanskoga, kao maternjega jezika;
- opismenjavanje učenika na temeljima ortoepskih i ortografskih standarda bosanskoga jezika;
- upoznavanje učenika sa gramatikom i pravopisom bosanskoga jezika;
- upoznavanje jezičkih pojmova i ovladavanje stilističkim osobnostima bosanskoga jezika;
- upotreba bosanskoga književnoga jezika u svim njegovim usmenim i pisanim oblicima;
- uočavanje razlike između lokalnoga govora i književnoga jezika;
- razvijanje smisla za pravilno usmeno i pismeno izražavanje, bogaćenje rječnika i njegovanje stilskog izraza;
- uvježbavanje glasnog čitanja i čitanja u sebi;
- korišćenje receptivnih jezičkih vještina (slušanje i čitanje) u različitim komunikativnim situacijama;
- korišćenje vještina jezičke produkcije (govorenje i pisanje);
- osposobljavanje za uočavanje, čitanje, doživljavanje, interpretiranje i vrednovanje književnih tekstova;
- upoznavanje, čitanje i analiza popularnih i informativnih tekstova, kao i enciklopedija i časopisa sa djecu;

- razvijanje potrebe za knjigom kao izvorom saznanja; navikavanje na korišćenje biblioteke;
- razvijanje sposobnosti za shvatanje i vrednovanje medijskih ostvarenja (pozorište, film);
- upoznavanje osnovnih teorijskih pojmova iz književnosti i medijske kulture;
- čuvanje nacionalnoga i kulturnoga identiteta na djelima bošnjačke književnosti i drugim umjetničkim ostvarenjima;
- očuvanje kulturne baštine;
- praćenje i analiza periodičnih izdanja, emisija za djecu na radiju i televiziji;
- podsticanje na samostalni i zajednički kreativni rad;
- očuvanje i vrednovanje vannastavnih aktivnosti (različiti vidovi sekcija);
- odgoj učenika i produbljivanje moralnih vrijednosti;
- podsticanje razvoja mišljenja i ovladavanje sopstvenim misaonim procesima;
- razvijanje svijesti o sopstvenoj kulturi i tradiciji, kao i o postojanju i poštovanju drugih kultura.

Sadržaj:

➤ **JEZIK (57 sati)**

- Vrste riječi: promjenljive i nepromjenljive (sistematizacija i proširivanje znanja);
- Gramatičke kategorije promjenljivih vrsta riječi (imenice: rod, broj i padež; pridjevi: rod, broj, padež, vid, stepenovanje; promjenljivi prilozi: stepenovanje; glagoli: glagolski vid, prelaznost, glagolski oblik, lice, rod, broj, stanje, potvrdnost/odričnost);
- Glasovne promjene;
- Značenje i upotreba padeža (sistematizacija i proširivanje znanja);
- Padežna sinonimija;
- Glagoli i glagolski oblici (sistematizacija);
- Rečenica – sastav rečenice u vezi sa vrstama glagola (obnavljanje i proširivanje znanja);
- Gramatički i logički subjekat;
- Glagolski i imenski predikat;
- Objekat;
- Priloške odredbe;
- Apozicija i apozitiv;

- Atribut i atributiv;
- Rečenični članovi iskazani riječju, skupom riječi i zavisnom rečenicom;
- Pojam i vrste sintagmi;
- Naporedni odnosi među rečeničnim članovima (sastavni, rastavni, suprotni);
- Bezlične rečenice;
- Nezavisne predikatske rečenice;
- Rečenice prema komunikativnoj funkciji;
- Kongruencija;
- Akcent (osnovna pravila akcentovanja);
- Rečenični akcent;
- Historijski razvoj bosanskoga jezika;

Pravopis

- Provjeravanje i uvježbavanje sadržaja iz prethodnih razreda ;
- Interpunkcija u složenoj rečenici (zapeta, tačka i zapeta; zapeta u navođenju skraćenica);
- Crta i crtica; zagrada;

Ortoepija

- Razlikovanje dugih i kratkih akcenata, dugouzlaznih i dugosilaznih;
- Vježbanje u izgovaranju kratkouzlaznih i kratkosilaznih akcenata;
- **USMENO I PISMENO IZRAŽAVANJE – JEZIČKA KULTURA (27 sati)**
- Tehnički i sugestivni opis;
- Tehnička i sugestivna naracija;
- Prepričavanje teksta sa promjenom redoslijeda događaja (retrospektiva) po samostalno sačinjenom planu;
- Sažeto prepričavanje uz promjenu gramatičkog lica (u 1. i 3. licu);
- Pričanje o stvarnom i izmišljenom događaju uz korišćenje pripovijedanja, opisivanja i dijaloga;
- Pisanje rezimea (sažetka);

- Vježbe u upotrebi različitih padeža (predložko – padežna konstrukcija) za isto značenje (padežna sinonimija);
- 8 domaćih i pismenih zadataka i njihova analiza na času;
- 4 školska pismena zadatka (12 sati).

➤ **KNJIŽEVNOST (60 sati)**

Lirika:

- Narodne lirske pjesme (izbor); Prijedlog izbora iz antologije *Biserje*, Alije Isakovića; pjesme: *Gnijezdo vila ptica lastavica*, *Dva su cvijeta u bostanu rasla*
- *Naša Bosno, naše vel'ko dobro*; narodna lirska pjesma
- *Trepetljika trepetala*; svadbarska pjesma
- Sevdalinke (izbor); Prijedlog izbora iz antologije *Sevdalinke I i II*, Vehida Gunića; pjesme: *Zaljulja se mostarska munara*, *Šta se čuje iza grada*, *Snijeg pade na behar na voće*, *Zaplakala šećer Đula*
- *Ali-beg se s ljubom zavadio*, narodna balada
- *Razbolje se gondže Mehmede*, narodna romansa
- Skender Kulenović: *Stećak*
- Hamza Humo: *U orašju*
- Aleksandar Sergejevič Puškin: *Volio sam vas*
- Musa Ćazim Ćatić: *Zambak*
- Mak Dizdar: *Blago*
- Safvet-beg Bašagić: *Sjaj, Mjeseče*
- Semka Torlak: *Stope po kaldrmi*
- Mirsad Bećirbašić: *Harfa*

Epika:

- *Kako je Mehmed đumruk ukinuo*, narodna epska pjesma
- *Ni zorice, ni bijela danko*, narodna epska pjesma

Narodna proza; kratke narodne priče , (Prijedlozi: *Po pola*, šaljiva narodna priča; *Mudri derviš*, narodna priča.)

- *Titiz i Džomet*, narodna novela
- Ezop: Basne (izbor), Prijedlozi za izbor: *Vuk i jagnje*, *Lisica i grožđe*, *Koza i pastir*
- Kratke folklorne forme (poslovice, pitalice, zagonetke)
- Taha Husein: *Knjiga dana* (odlomak iz romana), arapska književnost
- Alija Isaković: *U pohode Sirriji*
- Fatima Muminović-Pelesić: *Slatka duša*
- Hasnija Muratagić-Tuna: *Sat*
- Iso Kalač: *Majka Umihana*
- Branko Ćopić: *U krađi* (odlomak)
- Mark Tven: *Kraljević i prosjak* (odlomak)
- Vilijem Sarojan : *Oh golubovi, oh ljudi, oh dječaci* (pripovijetka)
- Ivo Andrić: *Djeca*
- Anton Pavlovič Čehov: *Činovnikova smrt*
- *Dnevnik Ane Frank*
- Ernest Hemingvej: *Priče o Niku*
- Nura Bazdulj-Hubijar: *Ruža*

Drama:

- Zlatko Topčić: *Kulin ban* (odlomak)

➤ **Medijska kultura:**

Filmska umjetnost:

Obnavljanje ranijih i nova saznanja o filmu

- Mirza Idrizović: *Miris dunja* (odlomak)

➤ **Dopunski izbor:**

- Isak Samokovlija: *Nosač Samuel*
- Maksim Gorki: *Djetinjstvo*
- Anton Pavlovič Čehov: *Mala šala*
- Ivan Cankar: *Pripovijetke* (izbor)
- Ivan Sergejevič Turgenjev: *Šuma i stepa*
- Alfons Dode: *Pisma iz moje vjetrenjače*
- Dž. R. R. Tolkin: *Gospodar prstenova*
- Nedžad Ibrišimović: *Nakaza i vila*
- Irfan Horozović: *Vauvan*

(Nastavnik bira najmanje tri, a najviše pet djela iz dopunskog izbora za obradu.)

Naučnopopularni i informativni tekstovi

- Izbor iz knjiga, enciklopedija i časopisa za djecu.

KNJIŽEVNOTEORIJSKI POJMOVI

- Književni rodovi i književne vrste (sistematizacija i uočavanje osobenosti kroz književna djela).

Lirika:

- Osobenosti lirske poezije.
- Stilska izražajna sredstva u lirskim pjesmama: simboli, poređenje, metafora, alegorija, slovenska antiteza.
- Osobenosti svadbarskih pjesama.
- Osobenosti sevdalinki i stilska izražajna sredstva u njima. Historijski motivi u sevdalinkama.
- Jezička i stilska izražajna sredstva u autorskim lirskim pjesmama.
- Slobodni stih.
- Osnovne lirske vrste i usporedba narodnih i umjetničkih lirskih pjesama (ljubavna, elegijska, misaona i refleksivna pjesma).

Epika:

- Fabula i siže, uokvirena fibula, statički i dinamički motivi.
- Kompozicija i motivacija. Epizoda.
- Idejni sloj književnog teksta.
- Vrste karakterizacije književnog lika.
- Dijalog i monolog.
- Dnevnik, legendarne priče, vrste romana.

Drama

- Dramska radnja, etape dramske radnje.
- Dramske situacije i didaskalije u dramskom tekstu.
- Vrste drama.
- Funkcionalni pojmovi i usvajanje funkcionalnih pojmova (estetsko, psihološko, socijalno, relativno, višeznačno, analitičko, sintetičko).

NAČINI OSTVARIVANJA PROGRAMA

Jezik

- U nastavi jezika učenici se osposobljavaju za što pravilniju upotrebu standardnoga bosanskoga jezika, kako u usmenoj tako i u pisanoj komunikaciji. Nastavni plan i program je usmjeren ka njihovom ovladavanju jezičkom i pravopisnom normom. Otuda su i određeni segmenti ovoga programa usmjereni ka praktičnoj i funkcionalnoj primjeni teorijskih znanja.
- Tokom nastavnog procesa učenici moraju da izučavaju jezik kao sistem, stoga se nijedna jezička pojava ne smije tumačiti van jezičkog sistema.
- Postupnost u radu obezbjeđuje se samim izborom i redoslijedom nastavnih sadržaja dok se konkretizacija načina obrade sadržaja postiže formuliranim zahtjevima. Selektivnost se postiže izborom osnovnih jezičkih zakonitosti i pružanjem osnovnih informacija o njima.
- Nastavne jedinice iz oblasti akcenta, pravopisa i ortoepije ostvaruju se uz pomoć prilagođenih vježbi.
- Nastavnik treba da upozna i uvažava pedagoško-psihološke sposobnosti učenika i da u radnom procesu upotrebljava odgovarajuće didaktičko-metodičke principe. Osobito je značajna didaktička formula da je učenik uvijek u centru obrazovno-radne kreacije, koju

nastavnici i ostali pedagoški radnici uspostavljaju primjenjujući afirmisane metodološke standarde. Tok jezičko-literarne didaktičke komunikacije treba da ima metodički smjer: nastavnik – tekst – učenik ili učenik – tekst – nastavnik.

- U metodičko-kreativnom kontekstu je i individualna komunikacija: učenik – tekst. Također je produktivna i posredna i neposredna komunikacija: izvor – prenosilac – kanal – primalac – cilj.
- Resurs nastavnih metoda u savremenim pedagoško-obrazovnim standardima pruža mogućnosti za širi izbor i primjenu novijih i savremenijih metodoloških pristupa. U realizaciji operativnih sadržaja nastavnik će primjenjivati najproduktivnije metode kojima se stvaraju uslovi za postizanje dostignuća najvišeg stepena.
- Sve didaktičke inovacije i inicijative u nastavnom procesu su korisne, osvježavajuće i privlačne za učenike, koje nastavnik treba da upućuje na kontinuitet i aktivnosti u učionici, školi i van škole – da čitaju, zapisuju, prikupljaju i sistematizuju leksiku, da opažaju i upoznaju sredinu u kojoj žive, da misle na nezavisan način i da argumentovano afirmišu svoja mišljenja.
- Poznati didaktički principi moraju biti cilj svakog oblika nastavne prakse i postizanja dostignuća predviđenih ovim planom i programom.

Književnost

- U oblasti književnosti razvijaju se literarne i jezičke sposobnosti. Učenici sudjeluju u školskim interpretacijama reprezentativnih književnih tekstova različitih vrsta i tema. Razvijaju osjetljivost za književnu riječ, za njene vrijednosti u životu čovjeka i za trajne ljudske vrijednosti. Za samostalan rad kod kuće preporučuje se razvijanje učenikovog stvaralaštva u jezičkome izražavanju.

- Književna djela podijeljena su prema književnim rodovima na liriku, epiku i dramu. U okviru njih obuhvaćena su raznovrsna književna djela, uz pomoć kojih učenici mogu ovladati predviđenim književnoteorijskim pojmovima.
- U nastavnom planu predviđeni su odlomci iz pojedinih književnih djela, kao i ona djela koja je potrebno obrađivati kao cjeline. Nepotrebna je podjela na školsku i domaću lektiru, već se pored obaveznih djela nastavniku daje mogućnost izbora nekih nastavnih sadržaja.
- Nastavnik ima mogućnost da ponuđene tekstove prilagođava nastavnom procesu, stoga mu je data obavezna mogućnost izbora iz antologija narodne književnosti.
- Nastavniku je data i mogućnost dopunskog izbora u skladu sa potrebama nastavnog procesa i učeničkih afiniteta.
- Učenici se osposobljavaju za samostalno čitanje književne lektire, za interpretaciju i vrjednovanje pročitanih djela. U nastavi se treba koristiti različitim metodama rada: metodom čitanja, metodom razgovora, metodom pisanja, metodom samostalnog rada na tekstu ili odlomku, metodom obrade teme iz različitih perspektiva, metodom pisanja sastava na temelju zadatih pojmova.

Usmeno i pismeno izražavanje (Jezička kultura):

- Razvijanje jezičke kulture jedan je od najvažnijih zadataka nastave maternjeg jezika. Ova cjelina, iako je programski zamišljena kao zasebna, u neraskidivoj vezi je sa nastavnim cjelinama iz oblasti jezika i književnosti.
- Neophodno je da učenici uoče razliku između govornog i pisanog jezika. U govornom jeziku obično se upotrebljavaju kraće i stilski neuređene rečenice.
- Nastava jezičke kulture upućuje učenike na kvalitetnu komunikaciju, u kojoj se poštuju pravila kulturnog razgovora, te im omogućavaju spoznaju da je sloboda govora osnovno ljudsko pravo svake osobe.

- Učenike treba osposobiti u područjima govora, slušanja, čitanja i pisanja. Nastava izražavanja uglavnom se obrađuje u sklopu sadržaja nastave jezika i književnosti. Tako se ostvaruje korelacija unutar svih nastavnih područja unutar predmeta.
- Nastava je upotpunjena morfološkim, leksičkim i semantičkim vježbama koje su u korelaciji sa nastavnim sadržajima iz oblasti jezika i književnosti.
- Teme pismenih zadataka moraju pratiti sadržaje iz književnosti i jezičke kulture.

- PLANIRANI SADRŽAJI:

Kategorija	Broj sati	%
Jezik	57	39,58
Književnost	60	41,67
Usmeno i pismeno izražavanje – Jezička kultura	27	18,75
Ukupno	144	100